

- sporirea volumului si calitatii asistentei medicale la copii;
- reducerea mortalitatii copiilor;
- restructurarea serviciului spitalicesc în mun. Chisinau prin crearea Centrelor Medicale Specializate de Performanta;
- diminuarea impactului factorilor de risc ai mediului asupra securitatii si sanatatii copiilor si populatiei în general.

Concluzii

Tinând cont de cele expuse anterior se pot generaliza urmatoarele aspecte cercetate:

1. Urbanizarea influenteaza nivelul mortalitatii copiilor spre crestere.
2. Mortalitatea infantila deasemenea constituie un factor alarmant pentru specialistii din domeniul sanatatii publice si acesta necesita a fi solutionat.
3. Cauzele externe (traume, înnecuri, suicide, s.a.) sunt principalele cauze de deces a copiilor.
4. În crestere se afla urmatoarele cauze de deces a copiilor, ca: anomaliiile congenitale si maladiile aparatului respirator.

Bibliografie

1. **Ciocanu Mihai** (redactor). *Sănătatea publică în Moldova în anul 2005*. Editura „CSPSPMS”, Chisinau, 2006, p. 149-159.
2. **Ciocanu Mihai** (redactor). *Sănătatea publică în Moldova în anul 2008*. Editura „CSPSPMS”, Chisinau, 2009. Conform (V. Valcov).
3. **Popușoi Eugen** (redactor). *Sănătate publică și management*. C. E. P. Medicina, 2002, p. 131.
4. *Programul cercetărilor statistice în anul 2007*. Institutul national de Statistica. // Statistica sanatatii, p. 178-180.
5. *Programul cercetărilor statistice în anul 2007*. Institutul national de Statistica. // Statistica sociala; Mortalitatea, p. 123-125.
6. *Registrul general al mortalității și cauzelor de deces*. // În www.cspms.mednet.md

MODELUL PERSONALITĂȚII PROFESORULUI IDEAL AL INSTITUȚIEI DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR MEDICAL Mihai Moroșanu, Iuliana Fornea

Catedra Economie, management si psihopedagogie în medicina

Summary

Ideal profesor personality model of the medical high establishment was studied according to factor analysis of the evaluated experimental date by university staff from the SUMPh „N. Testemitanu”. The model can be build by the following personality factors: social or conscientiousness responsibility, straight forwardness and delicacy in communication social relevance and favorable work attitude.

The factorial analysis permits us the study and professor personality structure analysis.

Universitary staff of high medical establishment personality image consists of personality predominant factors that there were identified by factorial analysis method as well as generalized qualitative analysis.

Rezumat

Modelul personalității profesorului ideal al Institutiei de Învățământ Superior Medical a fost cercetat în baza analizei factoriale a datelor experimentale evaluate de cadrele didactice universitare ale USMF „N. Testemitanu”. Modelul dat ar putea fi constituit din următorii factori ai personalității: *Responsabilitate socială sau conștiințiozitate; Franchețe și delicatețe în comunicare; Relevanța socială; Determinismul (determinanța) personalității; Toleranța și moralitatea personalității și Atitudinea favorabilă față de muncă.*

Analiza factorială ne-a permis să studiem și să analizăm structura personalității profesorului. Imaginea personalității CDU al ÎISM este constituită dintr-o serie de factori predominanți ai personalității, care au fost identificați prin metoda analizei factoriale, cât și prin analiza calitativă generalizată a rezultatelor experimentale.

Actualitatea

Obiectul activității pedagogice universitare îl constituie formarea personalității, ceea ce face ca această activitate să fie cea mai delicată dintre toate profesiunile și artele. Fiecare CDU trebuie să acționeze asupra studenților astfel, încât să asigure o concordanță deplină între produsul final obținut și *modelul social ideal* al acestui rezultat. Cu cât produsele activității pedagogice tind să se suprapună modului social al acestor produse, cu atât mai mult crește eficiența comportamentului didactic. Deși asupra obiectului activității pedagogice acționează și alți factori, considerăm totuși ca *principalul criteriu al eficienței activității* CDU îl constituie rezultatele obținute în planul dezvoltării studenților.

Analiza factorială este instrumentul statistic, care stă nemijlocit la baza cercetării diferențelor individuale ale personalității. Multiplele variante de utilizare a ei includ construirea testelor, determinarea parametrilor de bază ale personalității și aptitudinilor, stabilirea faptului, câte caracteristici psihologice (trăsături) se măsoară printr-un set de teste sau însărcinări (sarcini) ale testului.

Această metodă pune accent pe analiza criteriului intern, respectiv pe tehnici statistice care permit ca, odată cu identificarea unui factor care apare ca dimensiune responsabilă de variația semnificativă a comportamentului profesorului, să construim și o scală pentru a defini psihologic și a evalua respectivul factor.

Etape de realizare a analizei factoriale:

a. construirea pe baze a priori a unui lot relativ mic de itemi (celelalte metode presupuneau o selecție finală dintr-un număr inițial mare de itemi posibili), itemi ce par să fie strâns legați de factorul vizat;

b. acești itemi sunt administrați unui număr mare de subiecți, testați adesea în paralel și cu alte instrumente semnificative în raport cu factorul sau dimensiunea vizată;

c. se realizează o intercorelare a itemilor, matricea rezultată fiind analizată factorială, rotată conform procedurii alese și obținându-se astfel o clusterizare care este responsabilă de un anumit quantum al variației comportamentului subiecților testați;

d. se determină încărcătura factorială a fiecărui item (corelația cu fiecare factor rezultat);

e. vor fi selectați pentru scală finală acei itemi care au cea mai înaltă încărcătura factorială.

Rezultatul va fi o soluție structurală, în care fiecare factor este responsabil pentru anumite trăsături semnificative ale personalității CDU, ce va forma imaginea lui.

În această metodă uneori pot interveni erori datorate metodei de analiză factorială sau datorită lipsei de distinctivitate conceptuală între structură și fenomen. Astfel, în cercetarea noastră am ținut cont de analiza semnificației psihologice a itemilor care structurează un anumit factor, pentru a da consistență psihologică, sens calitativ produsului analizei cantitative.

H. J. Eysenck insistă asupra analizei factoriale în studiul personalității, în evaluarea umană. O problemă care nu scapă specialiștilor este interpretarea datelor obținute asupra unei persoane. În acest sens, F. N. Kerlinger atrage atenția la interpretarea informațiilor, a datelor

ordinale, la care se potrivește analiza statistică. El evidențiază progresul științific realizat în această direcție în psihologie, sociologie și pedagogie, ceea ce vine în sprijinul unei evaluări tot mai corecte.

Am selectat intenționat diverse aspecte ale preocupărilor teoretice și practice de apreciere a persoanei, pentru a surprinde cât mai nuanțat complexitatea pe care o prezintă în preocupările unui număr tot mai mare de teoreticieni și practicieni, fără să fi ajuns la un sistem evaluativ unanim acceptat. Tocmai de aceea, găsirea unor posibilități propice de apreciere și acționarea pe baze științifice în această direcție rămâne o preocupare și de viitor, mai ales ca dinamica socială impune apelarea la criteriile evaluative mereu schimbate.

În programul SPSS a fost realizat algoritmul analizei factoriale, mai întâi de toate în scopul studierii grupării opiniilor după asemanările opiniilor acestora privind subiectele evaluate, apoi în rezultatul analizei factorilor personalității CDU vor fi unite acele, care au profiluri de evaluare mai apropiate. În programul statistic dat a fost realizată metoda componentelor principale cu rotația – Varimax și Quatrimax ulterioară. În raport sunt luați în considerare numai factorii care au semnificația mai mare de + 0,1 și mai mică de – 0,1. Pentru fiecare factor sunt prezentate în ordinea descrescândă încărcătura (saturatia) descriptorilor, la care aceasta depășește rădăcina pătrată din corelația semnificativă, adică nu depășește rezultatul de 0,1.

Corelația semnificativă este stabilită după numărul observațiilor, egale cu efectuarea numărului de aprecieri pe numărul de subiecți experimentali (la nivelul $p < 0,05$). În continuare vom prezenta detaliat rezultatele analizei factoriale, realizate în urma analizei matricelor corelative ale rezultatelor primite.

Material și metode de cercetare

Studiul a fost realizat pe un grup experimental, constituit din circa 140 CDU de la USMF „N. Testemitanu”.

Au fost folosite următoarele metode de cercetare:

I. *Metode teoretice*: cercetarea, studiul comparativ, analiza și sinteza surselor bibliografice, a concepțiilor și ideilor.

II. *Metode experimentale*: ancheta „Trasăturile necesare și importante ale personalității profesorului ideal al ÎISM”, cât și observarea, testarea, compararea.

III. *Metode statistice*: analiza factorială.

Pentru determinarea structurii factoriale a imaginii personalității CDU a fost folosită *analiza factorială* ca metoda calitativă de prelucrare a datelor. *Prelucrarea statistică a datelor* a fost realizată prin aplicarea programului computerizat SPSS.

Rezultate și discuții

În continuare va prezentăm **Modelul profesorului ideal** în imaginea CDU ale USMF „N. Testemitanu”. Acest model este constituit din următorii factori ai personalității:

1. **Responsabilitate socială sau conștiințiozitate**. Prin factorul dat apreciem dimensiunea socială a personalității profesorului pe care el și-o instituie liber și conștient ea corelând cu exigenta, sânguinta, cu valorile și atitudinile persoanei față de sine și față de ceilalți. Valorile vizează direcțiile posibile și dezirabile de evoluție și dezvoltare optimă a personalității profesorului, cât și a câmpului social în sensul perfecționării personale și profesionale.

Factorul 1 (5,365% de varianță) ce a fost denumit ca „Responsabilitate socială sau conștiințiozitate” a fost format pe baza următorilor descriptori: Conștientizarea responsabilității (0,368); Sânguinta (0,337); Exigenta (0,274); Fermitate (0,346); Eruditie (0,219); Exigenta de sine (0,136).

2. **Franchete și delicatețe în comunicare**. Acest factor ne semnaleză despre nivelul de lealitate și sinceritate cu care profesorul își îndeplinește obligațiile asumate, cât și tactul și delicatetea în comunicarea cu cei din jur. Acest factor de asemenea desemnează respectul, amabilitatea și modestia în comunicare, cât și inteligența, diplomatia stabilirii relațiilor psihosociale.

Factorul 2 (4,981% de varianta) cu denumirea de „Franchete si delicatete în comunicare” a fost constituit din urmatorii descriptori: Sinceritate (0,543); Tact (0,364); Amabilitate (0,351); Modestie (0,349); Inteligenta (0,345); Maiestrie (0,275); Stabilitate (0,147).

3. Relevanța socială. Acest factor se caracterizeaza prin abilitatea profesorului de a iesi în evidenta, de a fi remarcabil prin realizarile sale personale si profesionale. Profesorul dat se caracterizeaza prin valoare si calitati ale personalitatii, ca consecventa, rationalitate, autocontrol, cât si sociabilitate, altruism si atitudine corecta si echilibrata fata de oameni. De asemenea, acest factor desemneaza calitatile organizatorice ale profesorului si iscusinta de a rezolva sarcinile profesionale.

Factorul 3 (4,776% de varianta) cu denumirea de „Relevanta sociala” este constituit din urmatorii descriptori: Consecventa (0,477); Autocontrol (0,339); Altruism (0,334); Organizare (0,293); Sociabilitate (0,258); Echilibru emotional (0,207); Onestitate (0,187).

4. Determinismul (determinanța) personalității. Factorul dat a fost interpretat de noi „Determinism” ca factor, caracteristic prin functionalitatea personalitatii profesorului, care depinde de anumite cauze, fapte, principii sociale. Prin acest factor noi am exprimat postulatul, conform caruia „determinismul arata ca natura nu se supune capriciului, ci unei ordini de cauzalitate, ce dirijeaza orice demers stiintific” [apud., 1, R. Doron, p. 234].

Prin acest factor noi am exprimat abilitatea profesorului de a avea criticism, dar si corect si flexibil în acelasi timp, atât în comunicare, cât si în realizarea sarcinilor profesionale. De asemenea acesta se caracterizeaza prin atitudinea binevoitoare si generoasa fata de cei din jur si abilitatea de a-si folosi capacitatile personale, cultura si ratiunea în mod independent si elocvent.

Factorul 4 (4,576% de varianta) a fost format din urmatorii descriptori: Criticism (0,504); Generozitate (0,394); Corectitudine (0,404); Independenta (0,338); Flexibilitate (0,295); Cultura generala (0,211).

5. Toleranța și moralitatea personalității. Factorul dat ne exprima atitudinea personala a profesorului, ce consta în recunoasterea altuia dreptul de a se comporta si de a gândi în mod diferit de tine, acceptarea binevoitoare a opiniilor, colaborarea, activismul social si dexteritatea personalitatii în a avea principii si eticheta morala.

În psihologia sociala, marja de toleranta se situeaza între limitele variantei sociale cuprinse între acceptarea pasiva a unei situatii sau a unei conduite necorespunzatoare si aparitia reactiilor reprobatoare, defensive si normative [apud., 1, R. Doron, p. 785].

Factorul 5 (4,528 de varianta) este constituit din urmatorii descriptori: Bunavointa (0,460); Eticheta morala (0,418); Colaborare (0,310); Activism social (0,276); Originalitate (0,200); Bogatie spirituala (0,137).

6. Atitudinea favorabilă față de muncă. Acest factor a fost interpretat de noi „Atitudinea favorabila fata de munca”, deoarece el exprima disciplina de munca, organizarea si controlul activitatii profesionale. De asemenea acesta este sustinut de atitudinea emotionala pozitiva fata de succesele personale si profesionale, cât si initiativa în realizarea activitatilor importante si rezolvarea sarcinilor profesionale ale profesorului.

Factorul 6 (4,374 de varianta) cu denumirea de „Atitudinea favorabila fata de munca” este constituit din urmatorii descriptori: Afectiune (0,461); Disciplina de munca (0,422); Initiativa (0,366).

Descriptorii care au primit aprecieri negative: perseverenta (-0,207); principialitate (-0,273); rezistenta (-0,263); noblete (-0,316); demnitate personala (-0,325).

Generalizarea rezultatelor primite în urma analizei factoriale certifica urmatoarele: în toate modelele profesorului ideal, ce au fost conturate de catre diverse grupe experimentale atât de studenti, cât si de CDU au fost regasiti *factorii personalității PI*, ce au fost prezentati în ipoteza, ce a fost confirmata prin cercetarea noastra.

Ipoteza data a presupus ca *Modelul personalității profesorului ideal ar putea fi constituit din următorii factori ai personalității:* intelect si inteligenta; performanta profesionala;

autoactualizare; responsabilitate si constiinciozitate în munca; moralitate si cultura sociala; cât si toleranta.

Din datele culese de reprezentantii tarilor membre si asociate la UE rezulta ca abilitatile si competentele considerate ca fiind definatorii pentru un CDU reusit se regasesc în Modelul european al profesorului. Modelul ideal al personalitatii profesorului ÎSM se va considera eficient daca va fi întemeiat pe:

1. principiile axiologiei stiintelor pedagogice si psihologice;
2. bazat pe un potential axiologic, aferent CDU modern în medicina;
3. o interactiune si o interdependentă a atitudinilor, competentelor si cunostintelor profesionale si pedagogice;
4. nivelurile înalte de predare – învățare a tuturor disciplinelor integrate din perspectiva curriculara.
5. echilibrarea teoreticului si empiricului în determinarea obiectivelor universitare educationale si profesionale;
6. eficientizarea evaluarii, selectarii si divizarii continuturilor didactice si metodologice universitare;
7. dezvoltarea imaginii personalitatii si imaginii profesionale a CDU la nivel înalt.

Concluzii

Scopul formarii si dezvoltarii profesionale a cadrelor didactice consta în cultivarea unei personalitati profesionale si culturale care sa raspunda eficient demersului educational si cultural contemporan al individului, natiunii si umanitatii, al tarii si societatii umane [I. Negura, L. Papuc, Vl. Pâslaru].

Modelul profesorului "ideal" a cunoscut o întreaga metamorfoza de-a lungul istoriei preocuparilor în domeniu, fiind dependent de o serie de factori, precum: obiectivele educationale specifice unei etape de dezvoltare a societatii, sistemul de concepii si teorii asupra activitatii educative si valentele ei formative etc. [2, N. Mitrofan, p. 32-37].

Bibliografie

1. **Doron, R., Parot, F.**, *Dicționar de psihologie*. / trad. din l. franc. Editura „Humanitas”, Bucuresti, 2007.
2. **Mitrofan, N.** *Aptitudinea pedagogică*, Bucuresti, Editura Academiei, 1988, p. 32-37.
3. **Mucchielli, A.** (coord.) *Dicționar al metodelor calitative în științele umane și sociale*. Trad. de Veronica Suciu, Iasi, Edit. Polirom, 2002, 448 p.
4. **Mureșanu, P.** *Manual de metode matematice în analiza stării de sănătate*. Editura medicala, Bucuresti, 1989, p. 573.
5. **Racu, I.** *Psihodiagnoza si statistica psihologica*. Tipografia UPS „Ion Creanga”, Editia a II (revazuta), Chisinau, 2006, 150 p.
6. **Rotariu, Tr. (coord.) Bădescu, G., Culic, I., Mezei, El., Mureșan, C.** *Metode statistice aplicate în științele sociale*. Iasi, Editura „Polirom”, 1999, pag. 304-334.

OPORTUNITĂȚI DE DEZVOLTARE A SISTEMUL DE ASISTENȚĂ MEDICALĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA PE BAZA EXPERIENȚEI OLANDEI

Ala Nemerenco

IMSP Clinica Universitara de Asistenta Medicala Primara a USMF „Nicolae Testemitanu”

Summary

In this article is presented the Dutch system of primary health care. The Netherlands has an accessible health care system. Since 2004, health care expenditure has risen annually by